

Kyyhkysel - *Columbidae*

Teksti: Sanne Lappalainen

Kyyhkylintujen laho (*Columbiformes*) jaetaan kahteen alalahkoon: hietakanalintuihin sekä varsinaisiin kyyhkylintuihin (*Columbi*). Varsinaisiin kyyhkylintuihin kuuluva heimo, kyyhkyt (*Columbidae*), ovat enemmistö kyyhkylinnuista. Lemmikkinä pidettävät kyyhkyt kuuluvat tähän heimoon. Pienenä mielenkiintoisena lisänä voi mainita, että ennen varsinaisiin kyyhkylintuihin kuului toinenkin heimo, kauan sitten sukupuuttoon kuolleet *Drontit*.

Kyyhkyt ovat pitkään tunnettu mm. rauhan ja rakkauden symboleina sekä viestien kuljettajina. Tarkkaan ei tiedetä milloin ja missä kyyhkyn kesytys alkoi, mutta vanhimmat merkinnät siitä löytyvät 5000 vuoden takaa Egyptin neljännestä dynastiasta. Siispä niiden siivistä löytyy aimo annos historian havinaa. Kyyhkyjä löytyy maailmasta n.300 eri lajia sekä ihmisen jalostamat lähes 200 rotua, joten voi todeta, että valikoima on hyvin laaja. Koot vaihtelevat pienimmästä harmaavarpuskyyhkystä (*Columbina minuta*) kyyhkymaailman jättiläiseen idänkrunukyyhkyyn (*Goura victoria*), joka on kalkkunakanan kokoa.

Kyyhkyt ovat levinneet laajalti ympäri maailman lukuun ottamatta kylmimpiä napa-alueita ja lemmikkeinäkin niiden suosio on suuri, joskin Suomessa harrastus on vielä pienissä mittakaavoissa.

Luonnossa kyyhkyjen elinikä on lyhyt, noin

3-5 vuotta, mutta lemmikkeinä elävät noin 12-15 vuotta, eivätkä 20-vuotiaatkaan yksilöt ole epätavallisia. Lemmikkeinä nämä linnut ovat yleensä rauhallisia ja helppohoitaisia. Siksi ne usein sopivatkin aloittelijoille, mutta vaativat tietenkin hyvää hoitoa siinä missä muutkin eläimet.

Kovin älykkäitä eivät kyyhkyt ole, niitä ei siis pysty opettamaan puhumaan tai muuta sellaista, mutta esimerkiksi nuorista linnuista saa usein vähällä vaivalla kesyjä ja mukavia lemmikkejä. Älyn näillä linnuilla korvaa kuitenkin ulkoasu, sanoisinko ihan klassinen kauneus. Niiden tekemisiä on myös hauska seuralla ja usein tämä harrastus viekin mennessään.

Mielipiteet kyyhkyjen äänestä vaihtelevat suuresti, jotkut pitävät sitä suorastaan sie-tämättömänä, toiset taas suhteellisen miellyttävänä. Jokaisella lajilla on omanlainen kujerrus, valikoima on siis varsin kirjava.

Riikinkukkokyyhkyt

Usein kyyhkysistä puhuttaessa menevät lajit ja rodut sekaisin, mistä siis tietää mikä ovat mitäkin ja miten nämä kaksi eroavat? Selitys löytyy tästä:

Lajit ovat kehittyneet miljoonien vuosien kuluessa ja niiden on täytynyt sopeutua kunkin aikakauden vallitseviin olosuhteisiin selvitäkseen, jolloin parhaiten selvinneet yksilöt jatkoivat sukua ja heikoimmat karstiutuivat pois. Luonto siis hoiti kaiken.

Rodut taas ovat ihmisen aikaansaannosta. Eläinlajien kehitykseen on vaikutettu valikoimalla sellaisia yksilöitä siitoseläimiksi, joilla on ollut haluttuja ominaisuuksia, kuten vaikka poikkeava väri. Näin on aikaansaatu monia eri rotuja. Esimerkiksi riikinkukkokyyhky on rotu ja se polveutuu kalliokyyhkystä (*Columba livia*), joka on laji.

Suomen kielestä ei löydy myöskään englannin dove ja pigeon vastaavia nimityksiä, mutta selvennetäköön kuitenkin noiden sanojen merkitystä, kun suurin osa kyyhkyjä koskevasta kirjallisuudestakin on englanniksi. Nimitykset tarkoittavat samaa asiaa, mutta alan harrastajat käyttävät yleisesti niitä jakaen yleensä sillä tavoin linnut pieniin ja isoihin kyyhkyihin. Toinen tarkoitus on erottaa juuri rodut (*pigeons*), jotka polveutuvat kalliokyyhkystä, lajeista (*doves*).

Painotettakoon kuitenkin ettei näiden kahden välillä ole mitään todellista määriteltyä jakoa.

Häkki, varusteet ja hoito

Koska kyyhkyt ovat hyviä lentäjiä, tarvitsevat ne paljon tilaa ja vapaana oloa. Mikään häkki ei ole siis liian suuri. Jos ei ole kuitenkaan mahdollisuutta tarjota linnuille isoa häkkitilaa, tulee liikunta varmistaa päivittäisellä vapaana ololla, jonka tulisi olla vähintään kolme tuntia. Tavallisen häkin koko riippuu myös lajin/rodun koosta.

Myös tulee ottaa huomioon, että pieneen häkkiin on hyvä sijoittaa vain yksi lintu tai pariskunta, sillä kyyhkykoiraat voivat olla hyvin aggressiivisiä kolmatta lintua kohtaan.

Kyyhkyt etsivät mielellään ravintonsa maasta, joten ruoka- ja juomakupit voi si-

joittaa häkin lattialle. Tulee kuitenkin varmistaa että kupit ovat tarpeeksi tukevia, etteivät linnut kaada niitä. Häkin lattialle voi laittaa paperia tai hienoa hiekkaa ja jätökset olisi hyvä poistaa päivittäin. Vesi tulisi vaihtaa ja juomakuppi pestä päivittäin, muut kupit siivota 2-3 päivän välein.

Häkkiä ei saa sijoittaa alas, luontaisesti linnut tuntevat olonsa turvalliseksi vasta korkealla oksalla kuin maassa *pedoille* alttiina. Tulee myös huomioida ettei aurinko paahda suoraan häkkiin eikä mistään tule vetoa. Sopiva lämpötila on huoneenlämpö, poikkeuksena tietenkin jotkut lajit/rodut, kuten riikinkukkokyyhky, jotka pärjäävät lämmittämättömissä tiloissa talvellakin.

Kyyhkyt kylpevät myös erittäin mielellään, joten niille tulisi tarjota ainakin pari kertaa viikossa mahdollisuus siihen. Häkin tai huoneen lattialle voi laittaa tukevan ison astian, johon 3-5 cm vettä. Myös hienoa hiekkaa voi tarjota kylpyä varten, sillä toiset lajeista eivät kylve mielellään vedessä. Omat riikinkukkokyyhkymme kylpevät jopa päivittäin jos vain on vettä tarjolla.

Ruokinta

Kyyhkyt ovat pääosin siemensyöjiä, mutta sementen ohella on suositeltavaa tarjota niille myös tuoreita hedelmiä, vihanneksia, ituja, keitettyä kananmunaa sekä esim. eläinkaupoista saatavia jauhomatoja. Myös hyönteissyöjälinnuille tarkoitettua seosta voi tarjota silloin tällöin. Hedelmistä esim. puoliksi leikattu omena on hauskaa nokittavaa ja raastettu porkkana maittavaa.

Kyyhkyille on saatavilla valmiita ruokasekoitteita eläinkaupoista sekä tilatessa (*esim. Prestige*), mutta itse tehtäessä sekoituksia ovat esim. vehnä, kaura, ohra, hampunsiemenet, hirssi, murskattu maissi ja herneet sopivia ruoka-aineita. Itse käytän esim. lisänä kaurahiutaleita, undulaatin/peipon siemenseosta sekä tarjoan myös välillä hirssintähkiä. Pienemmillä kyyhkyillä tulee muistaa herneet tarjota murskattuina, isommat nielevät ne kokonaisina.

Linnuille tulee myös olla tarjolla hiekkaa johtuen ravinnon korkeasta kuitupitoisuudesta ja siitä etteivät kyyhkyt suoranokkina pysty hienontamaan ravintoaan ennen nielemistä. Kalkinlähteeksi voi hiekkään se-

koittaa simpukankuorimurskaa. Itse käytän kananmunankuoria, jotka kuumennan uunissa desinfioidakseni ne ja murskaan lopuksi pieniksi murusiksi.

Aina tarjolla oleva raikas vesi on tärkeätä, sillä kyyhkyt juovat paljon. Erikoista juomavassa on se, että kyyhkyt juovat veden suoraan nokan läpi niellen sen saman tien toisin kuin muut linnut.

Vitamiinit tulee myös muistaa tarjoten kuu-reittain esim. sulkasadon yhteydessä. Myös lintujen hautoessa voi lisäruokana tarjota eläinkaupoista saatavaa voimaruokaa.

Lisääntyminen

Kyyhkyt lisääntyvät yleensä helposti kunhan oikeanlaiset olosuhteet ovat tarjolla. Toisille kuitenkin saattaa riittää jopa ruokakippo taikka häkin lattiakin ja pesimistä voidaan harjoittaa jopa ympäri vuoden tavallisten lajien/rotujen keskuudessa.

Pesäksi voi tarjota vaikka tukevaa kipppoa häkin lattialle taikka seinään kiinnitettävää koria. Kyyhkyt eivät ole tunnettuja pesänrakennustaidoistaan, mutta niille voi tarjota pesämateriaaliksi esim. kuivaa heinää, muttei liian pehmeätä.

Kyyhkyt munivat kaksi munaa, joita hautovat noin 12-18 päivää. Poikasia ruokitaan ns. *kupumaidolla*, jota kummatkin vanhemmista erittävät kuvun seinämistä ja sitten oksentavat sen poikaselle. Pienemmillä lajeilla poikaset poistuvat pesästä jopa jo kahden viikon ikäisinä, isommilla kolmen neljän viikon ikäisinä. Sukukypsiksi kyyhkyt tulevat, riippuen lajista, n. 6-8 kuukauden ikäisinä.

Sukupuolta on yleensä vaikea erottaa, useilla roduilla/lajeilla ei ole eroa esim. väriyksessä koiraan ja naaraan välillä. Koiras kuitenkin yleensä esittää kosiotanssia naaraalle kujertaen, vaikka naaraatkin saattavat kiihtyessään kujerrella. Yleensä myös naaras saattaa olla koirasta sirompi tai jopa hiukan pienempi.

Luonnossa pesimistä säätelevät erilaiset olosuhteet, mutta vankeudessa on tarjolla aina runsaasti ruokaa ja pesimispaikkoja. Tulee siis olla varovainen pesityksessä sillä

Naurukyyhkyt

myös kyyhkyillä on munimisongelmia joutuessaan liiallisesta pesimisestä.

Hankinta

Maastamme saa ainakin joitain lajeja/rotuja kohtalaisen hyvin eläinkaupoista, mutta enimmäkseen niitä myyvät kasvattajat/harrastajat, jotka ovat kuitenkin jokseenkin harvassa.

Eniten kyyhkyjen puolella Suomessa löytyy viestikyyhkyharrastajia. Sen jälkeen yleisimpiä ovat nauru- ja riikinkukkokyyhkyt. Hinta riippuu linnusta, eläinkaupassa esim. naurukyyhky maksaa n. 40–50 euroa, kasvattajalta saa yleensä halvemmalla. Erikoisemmat lajit/rodut tietenkin maksavat enemmän. Muita saatavilla olevia lajeja ovat timanttikyyhky ja satunnaisesti myös seeprakyyhky sekä kurnuttajavarpuskyyhky. Kuitenkin esimerkiksi koristekyyhkyjä löytyy eniten julkisista tarhoista.

Lajeja

Yleisimmin pidetyt lajit sekä maailmalla että meillä ovat naurukyyhky ja timanttikyyhky.

Naurukyyhky (*Ringneck Dove*)

Suomesta löytyy kahden varsin samannäköisen lajin, saharanturturikyyhkyn (*Streptopelia roseogrisea*) ja turkinkyyhkyn (*Streptopelia decaocto*), domestikoituja muunnoksia.

Nämä kaksi lajia risteytyvät myös helposti. Saharanturturikyyhkyn kesymuodosta voidaan myös käyttää eroteltua alalajin nimeä *Streptopelia roseogrisea risoria* (käytetään yleisesti esim. Amerikassa).

Kooltaan naurukyyhkyt ovat vaihtelevasti

13-18cm ja nimensä mukaisesti ne osaavat *nauraa ja huhuilevat* kumarrellen *kuuu-kukruuu* kosiessaan tai uhkaillessaan toista lintua. Nämä linnut rauhallisia luonnostaan ja sopivat hyvin aloittelijoille.

Värimuunnoksia niissä esiintyy Suomessa kolmea erilaista: ruskea mustine kaularenkaineen, valkoinen ja albiino. Ruskeata voi olla eriasteista, toiset tummempia toiset vaaleampia. Valkoinen tunnetaan niin sanottuna "taikurikyyhkynä". Puhtaat albiinot ovat kuitenkin harvinaisia.

Maailmalla värivalikoima on kuitenkin huiuman laaja, varsinkin Amerikasta löytyy mitä ihmeellisimpiä muunnoksia.

Timanttikyyhky (*Diamond Dove*)

Timanttikyyhky (*Geopelia cuneata*) on kotaisin Australiasta ja yksi pienimmistä kyyhkylinnuista, jota siellä asustaa.

Se on kooltaan varsin pieni, n.17,5-20 cm, josta puolet on pyrstöä. Väriltään se on sinisen harmaa valkoisine siipitäplineen, mutta siitä löytyy myös useita värimutaatioita.

Koiraat ovat hieman tummempia kuin naarat ja omaavat myös yleensä hieman isomman punaisen renkaan silmien ympärillä varsinkin pesimiskauden aikana.

Timanttikyyhkyt ovat rauhallisia lintuja, joten niitä voi hyvin pitää samassa tilavassa häkissä esim. peippojen kanssa. Parit tulee kuitenkin olla erillisissä tiloissa sillä varsinkin koiraat ovat aggressiivisia toisia saman lajin lintuja kohtaan.

Rotuja

Lukuisten eri kyyhkyrotujen kantamuotona pidetään Kalliokyyhkyä eli villikyyhkyä. Rotuja löytyy n. 200 erilaista ja sanotaankin, ettei mitään muuta elävää olentoa ole jalostettu niin monimuotoiseksi kuin kesykyyhkystä.

Uusia rotuja syntyykin joka vuosikymmen lisää, vaikka niitä myös häviää samalla.

Yleisimmin tunnettu koristekyyhkyrotu Suomessa on riikinkukkokyyhky.

Riikinkukkokyyhky (*Fancy Pigeons: The White Fantail*)

Riikinkukkokyyhky on koristekyyhkyroduista yleisimmin pidetty ja se on peräisin Itä-Intiasta. Se on kookkaampi kuin edellä esitellyt pienemmät lajit, n.300-400g. Se on myös yksi vanhimmista roduista ja jokseenkin helppohoitoinen.

Väriykseltään se on yleensä valkoinen, mutta siitä löytyy myös monia muita värejä kuten mustaa ja kirjavaa. Nimensä mukaisesti se myös omaa riikinkukon tapaan viuhkamaisen pyrstön, joka on kauniisti kaarella.

Kosiskellessaan tai uhkaillessaan riikinkukkokyyhkykoiras pyörii ympäri marssien ja kujertuen ottaen välillä juoksuaskeleita kohti naarasta. Kutsuessaan naarasta pesään, se kujertaa paikallaan pitkää *kuuuu-kuuu-kuuuu* ääntä. Naaraat ovat yleensä hiljaisia, mutta ei pidä yllättyä jos nekin päästävät pienen kujerruksen kiihtyessään..

Sanotaan myös, että riikinkukkokyyhkyjen nimi tulee siitä, että ne muistuttavat riikinkukkoja ollessaan kiihtyneitä. Tällöin ne pullistelevat kupuansa niin, että pää koskettaa pystyssä olevaa pyrstöä. Vartalo on siis kokonaan taaksepäin taipunut ja lintu näyttää hassunkuriselta tepastellessaan tässä oudossa asennossa suorastaan varpaisillaan.

Kyyhkylinkkejä

www.internationaldovesociety.com
www.dovepage.com
www.doveline.com
www.viestikyyhky.fi
Diamond Dove Home Page
www.exoticdoves.com

Lähteet

- *omat linnut*
- *Internet-sivustot*
- *The Ultimate Encyclopedia of caged and aviary birds*
- *Petbirds for home and garden*
- *Lemmikkieläinten maailma 2 ja 3*
- *Suuri Eläinkirja osa 2*
- *Bird Talk: April 1997*